

Sosyal Belediyecilik Bağlamında Kent Lokantaları: Denizli Kent Lokantası Örneği

Alperen Akgül¹

Özet

Çalışma, sosyal belediyecilik kavramı bağlamında, yerel yönetimlerin toplumsal eşitsizlikleri azaltmaya yönelik yenilikçi uygulamalarından biri olan kent lokantalarını incelemektedir. Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin sadece altyapı hizmetleri sunmaktan öte, dezavantajlı grupların yaşam standartlarını yükseltmeye dair sosyal politikaları içermektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de 2022 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlayan kent lokantaları, özellikle dar gelirli bireylerin uygun fiyatlı ve sağlıklı yemeklere erişimini sağlamayı amaçlayan bir uygulama olarak dikkat çekmektedir. Çalışma, Denizli Kent Lokantası örneği üzerinden, kent lokantalarının sosyal belediyecilik anlayışı içindeki yerini ve toplumsal etkilerini ele almaktadır. Kent lokantalarının yalnızca bir yemek hizmeti sunmanın ötesine geçerek sosyal dayanışma, paylaşma ve toplumsal bütünleşme gibi işlevlere hizmet ettiği tespit edilmektedir. Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ve yüz yüze mülakat yöntemleriyle veri toplanmıştır. Katılımcılar, kent lokantasının kurucu aktörleri, kent lokantasına düzenli gidenler, kent lokantası çalışanları ve çevre esnafı gruplarından oluşmuştur. Sonuçlar, kent lokantalarının, sosyal belediyeciliğin somut bir örneği olarak toplumsal refaha katkıda bulunduğunu ancak sürdürülebilirliklerinin belediyelerin bütçe yönetimi ve halk katılımı ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermiştir. Tartışma kısmında, bu uygulamanın sosyal belediyecilik mi yoksa toplumcu belediyecilik olarak mı değerlendirileceği de ele alınmıştır. Çalışmada kent lokantalarının, modern bir sosyal belediyecilik faaliyeti olarak, toplumcu belediyeciliğin kentteki eşitsizlikleri radikal bir dönüşümde ele almadığını göstermiştir. Çalışma, kent lokantası uygulamasının literatüre girmesine olanak sağlamakta ve sonraki çalışmalarda karşılaştırmalı analiz yapılmasına olanak tanımaktadır.

1 Araştırma Görevlisi, Pamukkale Üniversitesi, alperena@pau.edu.tr, ORCID: 000-0002-2128-0545

Giriş

Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin sadece altyapı ve kamu hizmetleri sunmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal eşitsizlikleri gidermeye, dezavantajlı grupların yaşam standartlarını iyileştirmeye yönelik projeler geliştirmeyi içeren bir yaklaşımdır. Bu çalışma, Türkiye’de son yıllarda sosyal belediyecilik kapsamında geliştirilen yeni bir uygulama olan kent lokantaları üzerine odaklanacaktır. Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin toplumsal refahı artırmaya yönelik hizmet ve projelerini kapsayan geniş bir anlayışa dayanırken, kent lokantaları bu anlayışın pratikteki somut örneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. 2022 yılından itibaren Türkiye genelinde Cumhuriyet Halk Partili (CHP) belediyeler tarafından açılmaya başlanan kent lokantaları, halkın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına yönelik bir çözüm önerisi olarak ortaya çıkmıştır. Kent lokantaları, genellikle dar gelirli bireylerin ucuz ve sağlıklı yemeklere erişimini sağlamayı amaçlarken, aynı zamanda sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürünün güçlenmesine de katkı sunmaktadır.

Çalışma, kent lokantalarının sosyal belediyecilikteki yenilikçi rolünü ve bu tür projelerin yerel yönetimlerin sosyal yardım anlayışındaki evrimine katkı sağladığı noktayı tartışacaktır. Kent lokantalarının, geleneksel sosyal yardım yöntemlerinin ötesine geçerek, toplumsal bağları güçlendiren, dayanışma kültürünü teşvik eden ve vatandaşların kendilerini sosyal bir bütünün parçası olarak hissetmelerini sağlayan mekanlar olarak toplumsal etkilerini ele alacaktır. Bu bağlamda uygulanan analizlerle kent lokantalarının sosyal belediyeciliğin yeni bir yöntemi olarak gelişen rolünü vurgulamak amaçlanmaktadır. Kent lokantası gibi projelerin yerel yönetimler tarafından nasıl şekillendirildiği, halkla etkileşimi ve toplumsal faydaları konusunda yeni bilgiler sunmayı hedeflemektedir. Çalışmanın amacı ise, Türkiye’deki kent lokantalarının sosyal belediyecilik uygulamaları bağlamındaki işlevlerini incelemektir. Aynı zamanda, Türkiye’de son yıllarda sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde uygulamaya konulan kent lokantaları projelerinin Denizli özelinde toplumsal ve yerel yönetim bağlamındaki rolünü analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Kent lokantaları örneği, sosyal belediyeciliğin toplumsal eşitsizliklere karşı sunduğu yenilikçi bir yaklaşımı temsil etmekte ve bu uygulamanın sadece yemek hizmeti sunmaktan öte, toplumsal bağları güçlendiren bir mekanizma olarak işlevi ele alınacaktır.

Bu çalışmada, Türkiye’deki kent lokantalarının genel yapısını ve işleyişini ele alınacak, ardından Denizli örneği üzerinden yüz yüze mülakat yöntemi kullanılarak nitel bir analiz yapılacaktır. Bu çalışmanın yöntemi, nitel veri toplama ve analiz tekniklerini kullanarak, kent lokantalarının sosyal

belediyecilikteki rolünü ve toplumsal etkilerini anlamayı hedeflemektedir. Literatür taraması ve yüz yüze görüşme ile elde edilecek veriler, kent lokantalarının yerel yönetimler tarafından sunulan sosyal yardımlar arasında nasıl bir yer edindiğini, toplumsal eşitsizliklere karşı nasıl bir çözüm sunduğunu ve sosyal dayanışmayı nasıl teşvik ettiğini ortaya koyacaktır. Bu aşamada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Kent lokantalarının sosyal belediyeciliğin bir uygulaması olarak gelişimini ve önemini,
2. Toplumsal eşitsizlikle mücadele bağlamında sundukları fırsatları,
3. Yerel yönetimler ve halk arasında nasıl bir etkileşim yarattığını,
4. Kent lokantalarının sosyal hizmet sağlayıcısı olarak toplumda ne gibi toplumsal dönüşümler yarattığını,
5. Kent lokantalarına düzenli olarak katılım gösteren bu hizmete ilişkin algılarını,

Yapılan analizler doğrultusunda CHP belediyeleri tarafından yürütülen kent lokantası uygulamasının sosyal belediyecilik mi veyahut toplumcu belediyecilik mi olduğu sorusuna da yanıt aranacaktır. Toplumcu belediyecilik, bilindiği gibi 1973-1977 yılları arasında CHP'li belediyelerin uygulamış olduğu kentin yapısal eşitsizliklerini gidermeye yönelik birtakım çalışmalardır. Bu noktada kent lokantalarının kentsel eşitsizlikleri giderici yönüne odaklanılarak son yıllarda yaygınlaşan uygulamaların toplumcu veyahut sosyal belediyecilik nosyonlarını içerip içermediği tartışılacaktır.

1. Sosyal Belediyecilik Nedir?

Sosyal belediyecilik kavramı, en geniş tabirle beledi hizmetlerin sosyal politikaları mahalli düzeyde yürütmesidir. 19. Yüzyıl öncesinde yoksulluk temelli ortaya çıktığı düşünülen sosyal politikaların mahalli düzeyde yürütülmesi düşüncesi, sanayi kapitalizmine kadar yerel yönetimler, dini cemaatler ve aile/akrabalık ilişkileri çerçevesinde mikro düzeyde devam etmiştir. Merkezleşmenin güçlendiği 19. Yüzyıla kadar, İngiltere ve İsveç gibi yerel yönetimlerin güçlü olduğu devletlerde bu tip hizmetler yerel düzeyde de görülmüştür (Kesgin, 2012, s. 170). Düşünsel kaynağı 1601 yılında çıkarılan Yoksulluk Yasası olarak düşünülen sosyal belediyeciliğin ilk uygulamaları, 19. Yüzyıl sonlarında İngiltere’de ortaya çıkmış ve 20. Yüzyılda yaygınlaşmıştır (Bayramoğlu, 2015, s. 34). 1929 Ekonomik Buhranı ve II. Dünya Savaşı sonrasında değişen ve dönüşen küresel ekonomik sistemlerin özellikle Avrupa devletlerine yansması “sosyal refah devleti” kavramını doğurmuştur. Yerel yönetimlerin sosyal politika ve hizmetleri üretmeye

başlaması, sosyal refah devleti uygulamalarıyla paralellik göstermiştir. Bu dönemde yerel yönetimler, sosyal refah devleti fonksiyonlarının yerine getirilmesinde önemli rol oynamıştır. Yerel yönetimlerin II. Dünya Savaşı'ndan sonra artan sosyal politika ve sosyal hizmetlerdeki rolü, ulusal ölçekte planlanan araçların yerelde uygulanmasını sağlamıştır. Zira 1945-1975 arasında popülerleşen refah devleti programlarının yerine getirilmesi ve mahalli düzeyde hizmetlerin sağlanması yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmiştir (Toprak & Şataf, 2009, s. 14).

Literatürde sosyal devlet, refah devleti veya sosyal refah devleti olarak da tanımlanan kavramın üzerinde net bir uzlaşma yoktur. İngilizce “welfare state” ve “well-being” kavramlarıyla ifade edilen sosyal refah devleti, 1942 yılında yayımlanmış Beveridge Raporu'yla resmîyet kazanmıştır (Mermer vd., 2016, s. 1300). Dar anlamda sosyal refah devleti, merkezi hükümetin sosyal yardımları ve sosyal transferlerini ihtiva ederken geniş anlamda kavram, devletin eğitim, sağlık sosyal sigorta ve yoksulluk yardımları olarak tanımlanmıştır (Günaydın, 2011, s. 21). Bu bağlamda sosyal refah devletini dar bir bakış açısıyla ele alanlar, bu yapıyı sosyal hizmetlerin sunulması, gelir transferlerinin gerçekleştirilmesi ve toplu konut faaliyetlerinin yürütülmesiyle sınırlı politikalar olarak değerlendirmiştir. Buna karşın, sosyal refah devleti kavramına daha geniş bir perspektiften yaklaşanlar ise devletin ekonomik yönetimdeki rolüne odaklanarak istihdam, ücretler ve benzeri makroekonomik politikaları ön plana çıkarmıştır (Şenkal & Sarıipek, 2007, s. 147). Sosyal refah devleti uygulamalarının yereldeki yürütücüsü hüviyeti taşıyan mahalli idareler ise bu politikaları hemşehriye en yakın ve etkin şekilde ifa etmekle görevlendirilmiştir.

1980'li yıllarda küresel sistemin uğradığı değişimler, yerel yönetimlerin sosyal politika ve hizmet sunumlarında birtakım değişikliklere sebep olmuştur. 1980'li yıllardan itibaren neo-liberalizm ve küreselleşmenin etkisi, sosyal refah devleti uygulamalarından uzaklaşma sonucunu doğurmuştur. Neo-liberal politikalar ile devlet, Keynezyen ekonomi modelinden uzaklaşarak piyasa ekonomisinin ilkelerini benimsemiştir. Temelinde neo-liberalizm anlayışı bulunan Yeni Kamu İşletmeciliği ile sosyal refah devleti uygulamalarının kaynak verimsizliği doğurduğu ve devletin piyasacı bir mekanizmaya çekilerek “devletin küçültülmesi” gerektiği savunulmuştur. Böylece kamu hizmetleri ve sosyal politikalar, piyasaya, özel sektöre ve sivil toplum kuruluşlarına aktarılmıştır (Öztürk & Gül, 2012, s. 208). Ancak kent düzleminde yerel hizmetler bütünüyle terk edilmemiş, fonksiyon ve kimlik değiştirmiştir. Sosyal refah devleti uygulamalarının getirdiği ulusal ve merkezi nitelikte sağlanan sosyal politikalar neo-liberalizm ve küreselleşmeyle birlikte mahalli idarelerin resen uyguladığı politikalar olagelmıştır. Bu bağlamda

sosyal belediyeçilik, belediyelerin geleneksel olarak “klasik belediyeçilik hizmetleri” kapsamında değerlendirilen temel hizmet yelpazesini genişleterek, eğitim, sağlık, kültür ve refahın sağlanması gibi kentlerin sosyal yapısını etkileyen alanlarda da hizmet sunan kurumlar olmuştur (Berkün, 2017, s. 585). Kısacası sosyal belediyeçilik, belediyelere sosyal alanlarda planlama ve düzenleme görevleri vermiştir (Akdoğan, 2002). Belediyelerin, sosyal alanda dezavantajlı gruplara ve toplumun yardıma muhtaç bazı kesimlerine sağlamış olduğu hizmetler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Belediyeçiliğin Dezavantajlı Gruplara Uygulamakta Olduğu Hizmetler

Engellilere yönelik hizmetler	• Belediyeler engellilere yönelik bilgilendirme, yönlendirme, mesleki rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetleri
Yaşlılara yönelik hizmetler	• Huzurevleri • Ücretsiz muayene • Gıda yardımı • Yakacak yardımı • Toplu taşımada ücretsiz veya indirimli ulaşım
Çocuk ve gençlere yönelik hizmetler	• Koruma evleri • Çocuk yuvaları • Kreşler • Gençlik merkezleri • Spor, kültür ve sanat faaliyetlerinin düzenlenmesi
Yoksullara yönelik hizmetler	• Aşevleri • Yakacak, gıda ve barınma yardımları
Kadınlara yönelik hizmetler	• Kadın sığınma evleri • Kadın kulüpleri • Aile merkezleri • El işi ve sanat kursları

(Şataf & Mermer, 2017, s. 25)

Sosyal belediyeçiliğin dezavantajlı grupların dışında tüm hemşehriyi kuşatacak birtakım hizmetleri bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin, yukarıda verilen hizmetleri haricinde sağlık merkezleri, sağlık otobüsleri ve öntanı merkezlerini hizmete sokmak; kentteki hastanelerin civarında hasta yakınları adına misafirhaneler oluşturmak; tüm hemşehrinin kullanabileceği ve faydalanabileceği tiyatro, sinema kütüphane gibi kültür, sanat ve spor tesisleri oluşturmak ve yaygınlaştırmak; mesleki kurslar açmak; park, bahçe, rekreasyon ve piknik alanlarının yaygınlaştırılmasını sağlamak; ucuz konut alanları üretmek; tanzim satış merkezleri kurmak ve satışını sağlamak; sivil toplum kuruluşlarıyla eşgüdümlü çalışarak dayanışma ve yardımlaşmayı

geliştirmek, rehberlik etmek ve tüm hemşehrinin kente entegrasyonunu sağlamak gibi hizmetleri bulunmaktadır (Toprak & Şataf, 2009, s. 16-17).

1.1. Sosyal/Toplumcu Belediyeciliğin Fonksiyonları

Sosyal belediyecilik, temelde yerel yönetimlere kentsel alanlarda planlama ve düzenleme işlevlerini yüklemektedir. Bu bağlamda toplumsal eşitsizliği azaltıcı ve sosyal dayanışmayı artırıcı birtakım fonksiyonları bulunmaktadır. “Sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon”, “yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme”, “yardım etme/gözetme”, “yatırım” ve “halk iletişimi” yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik fonksiyonları arasındadır (Özer, 2015, s. 89-90).

- **Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon:** Sosyalleşme kabaca, bireyin içinde bulunduğu aile, okul ve mesleki örgütler gibi toplumsal kurumlar ile yaşadığı kültürel ortamın kendisinden beklediği davranış kalıplarını benimsemesi ve diğer bireylerle uyum içerisinde yaşamayı öğrenme sürecidir (Şataf & Mermer, 2017, s. 15). Yerel yönetimlerin görevi, bireyin (hemşehrinin) kente entegrasyonunu sağlayarak topluma kazandıracak politikalar üretmektir. Yerel yönetimler, koydukları kurallar ile hemşehriye sosyal kontrolü sağlamaktadır. Yerel yönetimlerin kural ve yaptırımları, kamusal alanda hemşehrinin uygun davranış kalıplarına uymasını sağlayacak sosyal kontrol mekanizmalarını sağlamaktadır (Pektaş, 2010, s. 14). Kent konseyleri, kiraathane toplantıları, esnaf ziyaretleri, mahalle kütüphaneleri, halk meclisleri, kültür merkezleri ve bilgi evleri gibi uygulamalarla yerel yönetimler sosyal kontrolü sağlamaktadır (Berk, 2010, s. 61; Beki, 2008, s. 38-39).
- **Yönlendirme, Kılavuz ve Rehberlik Etme:** Yerel yönetimler, tüketici danışma merkezi ve benzeri hizmet birimleri vasıtasıyla toplumun çeşitli kesimlerine yönelik danışmanlık hizmetleri sunmakta (Pektaş, 2010, s. 14); ayrıca belirli gün ve olaylar çerçevesinde yönlendirme, halka sorunlarını çözme yolları ve ilgili kurumlar hakkında rehberlik etme gibi hizmetler yürütmektedir (Toprak ve Şataf, 2009, s. 15).
- **Yardım Etme/Gözetme:** Yerel yönetimler, kentteki yoksul ve yardıma muhtaç kesimi tespit edebilecek altyapıya sahip olmalıdır. Yerel yönetimler, hemşehrinin sosyo-ekonomik durumuna göre gıda yardımı, kırtasiye malzemesi, odun-kömür yardımı gibi aynı ve nakdi yardımları yürütmesi ve toplumda duyarlılık sahibi hemşehriyi harekete geçirici politikalar üretmesi gerekmektedir (Özer, 2015, s. 90).

- **Yatırım:** Yerel yönetimler işsizliği azaltma ve önleme amacıyla birtakım kamu yatırımları yapmaktadır. İstihdam masaları, ekmeek fabrikaları, tanzim satışları, aşevleri, *kent lokantaları*, sağlık ocakları ve mahalle kütüphaneleri gibi kamu yatırımlarıyla hemşehrinin istihdamının sağlanması, yoksulluğu azaltıcı politikalar üretmesi mümkündür. Böylece yerel yönetimler, sosyal ve kültürel ihtiyaçlara cevap verebilecek imkânlar sağlamaktadır (Uçaktürk vd., 2015, s. 5)
- **Halk İletişimi:** Seçimle gelen yerel yöneticilerin halkla iletişimi ve ilişkisi, sosyal belediyeçilikte oldukça önemli bir konumdur. Öyle ki, danışma masaları gibi uygulamalar, halkın taleplerini hızlıca karşılayarak memnuniyet oluştururken, yerel yönetimlerin sosyal ve ekonomik beklentileri belirlemesine ve yöneten-yönetilen ilişkisinin dinamik kalmasına olanak tanımaktadır (Özer & Akçakaya, 2015, s. 327). Böylece sosyal politikalar halk nezdinde karşılık bulurken yönetim çerçevesinde yerel yöneticilerin halkla diyalogu dinamik tutulmaktadır.

2.Toplumcu Belediyeçilik ve Yeni Belediyeçilik Hareketi

Sosyal belediyeçiliğin uygulama/faaliyet alanları, oluşumu ve gelişiminden bahsederken toplumcu belediyeçiliğe de ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Zira literatürde “sosyal belediyeçilik” kavramının yerine; “toplumcu belediyeçilik”, “toplumsal belediyeçilik”, “yerel yönetimler ve sosyal politika”, “yerel hizmetler”, “yerel sosyal hizmetler”, “yerel politikalar”, “yerel yönetimler ve sosyal hizmetler” gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir (Öz, 2010, s. 26). Ancak toplumcu belediyeçilik, köken itibarıyla ortaçağdaki komün özerkliğine dayanan ve sosyalist düşünceden beslenen bir kavramdır. Bir başka deyişle toplumcu belediyeçilik, sosyalizmin yerelde kurgulanması ve uygulanmasıdır (Hamamcı, 2016, s. 163). Belediye sosyalizmi deneyimiyle ortaya çıkan toplumcu belediyeçilik hizmetlerinde su, elektrik, ulaşım gibi hizmetlerin kentsel düzlemde üretilmesi ve belediye tarafından yönetilmesi; sağlık hizmetlerinin belediye tarafından karşılanması; okul eğitimi, mesleki eğitim, istihdam, işsizlik gibi sorunlara çözüm üretmesi, spor alanlarının ve faaliyetlerinin belediyelerce düzenlenmesi gibi hizmetler bulunmaktadır (Hamamcı, 2016, s. 162). Bu açıdan bakıldığında toplumcu belediyeçilik, sosyal belediyeçilikten farklı şekilde, kökeni sosyalist düşünceye dayanan bir yaklaşımdır. Sosyal belediyeçiliğin ise, 1980’li yıllardan yaygınlaşan neo-liberalist düşüncenin yerelde yansımaları olan hizmetler bütünü olarak düşünülmelidir. Zira kavram, II. Dünya Savaşı sonrası “refah devleti belediyeçiliğinin” omurgasını oluşturmaktadır (Bozkurt, 2020, s. 104). 19. Yüzyıl İngilteresinde

yükselişe geçen belediye sosyalizminin yerelde uygulayıcısı konumunda olan toplumcu belediyecilikte temel husus, yerel/beledi bir sosyalizm oluşturmaktır. Toplumcu belediyecilik, sosyal belediyecilikten farklı olarak, sistemin yarattığı sorunları çözmeye odaklanmaktan ziyade, bu sorunların temelinde yatan ilişki ve yapıları dönüştürmeyi amaçlamaktadır (Kılvaüz & Yüksel, 2017, s. 128). Kesgin (2012) bu durumu, toplumcu belediyecilik ile deneyim edinen yerel yönetimlerin küreselleşme ile birlikte yoksulların aleyhine gelişen etkilerini azaltma konusunda “sosyal belediyeciliğin” devreye sokulduğunu ifade etmektedir.

Türkiye’de toplumcu belediyecilik, 1970’li yılların başında “yeni belediyecilik hareketi” çerçevesinde karşı-hegomonik bir kentsel politika ile ortaya çıkmıştır. 1973-1980 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) tarafından yönetilen belediyelerde uygulamaya sokulmaya çalışılan “devrimci”, “yeni” veya “toplumcu belediyecilik”, kentsel emekçi sınıfın toplumsal özne olarak görülmesine katkı sağlayan bir harekettir (Batuman, 2010, s. 224). Tekeli’ye (1977) göre toplumcu belediyecilik, katılımı tabandan başlatmayı amaçlayan, birlikçi, bütünlükçü, tüketimi düzenleyen ve kaynak yaratan bir belediyecilik modelidir. Katılımcı bir yerel yönetim modeli benimsenen toplumcu belediyecilik kavramında kentsel rantın küçük girişimcilerin elinden alınarak kentsel kamusal hizmetleri yerel yönetimler tarafından resen üretilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte toplumcu belediyecilik özerk, kendi kararlarını kendi alabilen bir belediyecilik anlayışı ekseninde kurgulanmıştır (akt. Aydınar; 2020; Bayramoğlu, 2015; Güler, 2009; Yıldırım, 1979).

1970’li yılların başında Türkiye’deki ekonomik ve siyasi krizler, hızlı kentleşme ve çöküntü alanlarının oluşması, bazı sosyal demokrat partilerin belediye anlayışını değiştirmesine olanak tanımıştır. Dönemin sosyal demokratçı belediyeleri, parti liderlerinin kontrolünde olan belediyecilik anlayışlarına son vermiştir. Temelde kentsel sorunların ele alınarak politika üretildiği 1973 seçimlerinde toplumcu belediyecilik, birtakım kentleşme uzmanları tarafından tek bir kitapta toplanmıştır. (Güler, 2004, s. 88). Kentleşme uzmanlarına göre gecekonduda yaşayan kent sakinleri, sosyalist kalkınmacı bir projeye potansiyel konumundadır. Sol siyasetin yükselişe geçtiği ve özellikle gecekonduların sorunlarının kentsel krize yol açtığı bu dönemde gecekonduların sakinleri Mimarlar Odası ve kentleşme uzmanları tarafından “toplumsal bir sınıf” olarak kabul edilmiştir. Dönemin siyasi konjonktürü ve 1971 Askeri Muhtırası sonucunda yıkılan gecekondular ve mahalle derneklerinin kapatılması, yeni kentsel hareketleri doğurmuş ve 1973 seçimlerine bu atmosferde gidilmiştir. Nitekim kent emekçileri ve

gecekondu sakinleri, 1973 seçimlerinde oylarını sosyal demokrat, halkçı ve sol partilerden yana kullanmıştır (Aydiner, 2020, s. 356).

1973 yerel seçimlerinde CHP 33 kentte belediyeleri kazanmıştır. Türkiye’de 1974 yılına kadar yerel seçim sonuçlarının genel seçim sonuçlarıyla paralellik göstermiştir. Bu husus, iktidar partilerinin belediyeler üzerinde de kontrol sağlamasına zemin hazırlamıştır. Genel ve yerel seçim sonuçlarının paralellik göstermesi sonucu, belediyelerin merkezi yönetimin birer yerel organı olarak algılanmasına sebep olmuştur. Ancak, Kasım 1974’te CHP-MSP koalisyonunun dağılması ve 31 Mart 1975’te ilk Milliyetçi Cephe hükümetinin kurulmasıyla birlikte, CHP yönetimindeki belediyeler merkezi hükümetten kaynaklanan engellerle mücadele etmek zorunda kalmıştır (Batuman, 2010, s. 229). Bu engellerin başında, belediyelere sağlanan finansal kaynakların kesilmesi gelmektedir. Belediye gelirlerinin doğrudan belediyeler tarafından kontrol edilmediği bu dönemde, yerel yönetimler merkezi idarenin sıkı mali denetimi altında faaliyet göstermekteydi. Sürekli bütçe açığı veren belediyeler ise hükümet desteğine bağımlı bir yapıya sahipti (Tekeli & Ortaylı, 1978). Böylece Türkiye’de merkez-yerel arasındaki gerilim, Milliyetçi Cephe Hükümeti’nin kaynak aktarımını reddetmesi ve elektrik sağlama, çöp toplama, toplu taşıma gibi beledi hizmetlerin yerine getirilememesi gibi alanlarda ortaya çıkmıştır (Batuman, 2010, s. 225). Merkez-yerel arasındaki gerilimin bir sonucu olarak CHP’li belediyeler, beledi hizmetlerin tekrardan işler hâle getirilmesi ve özerkliğin sağlanması gibi konularda örgütlenme arayışına gitmiştir. Dönemin Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Ahmet Delokay, İzmit Belediye Başkanı Erol Köse, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ahmet İsvan gibi isimler, 1973-1977 tarihleri arasında “yeni belediyecilik” anlayışını eşgüdümle yürüten yerel siyasetçiler olmuştur (Demirkol, 2017, s. 145). Bu dönemde Ankara, İzmit ve İstanbul gibi kentlerin örgütlenmesiyle Devrimci Belediyeler Birliği’nin kurulması ve birliğin yayın organı olan Devrimci Belediyeler Birliği Dergisi, toplumcu belediyecilik faaliyetlerinin küçük belediyelere kadar uzanmasını sağlamıştır (Hamamcı, 2016, s. 169). Devrimci sosyalist hareketin, gerek yayın organlarıyla gerekse aktüel siyasette güçlenmesi, 1 Mayıs Mahallesi’nin yönetim sürecinde görülen “Halk Komitesi” gibi uygulamaların Fatsa Belediyesi gibi küçük ölçekli kentlere kadar uzanmasını sağlamıştır (Müftüoğlu, 2000, s. 210). 1970’li yıllarda modern bir kent görünümünden uzakta olan Denizli kenti için ise toplumcu belediyeciliğin ilk örneği 1973 yerel seçimlerini kazanan Hasan Gönüllü olmuştur (Aydiner, 2020, s. 360).

Toplumcu belediyeciliğin ilk faaliyet alanı konut sorunu olmuştur. Halihazırda kent emekçisi ve kent yoksulu kesimlerden oy alan CHP’li belediyeler, planlı şekilde parti programlarına konut sorununu eklemeseler

de 1973 yerel seçimlerinin ardından bu konuyla ilgili çözüm üretmeye başlamıştır. Örneğin Erol Köse'nin İzmit'in doğusunda 2 milyon 800 bin metrekairelik ve batısında 4 milyon 700 bin metrekairelik alanın kamulaştırılarak belediyenin öncülüğünde 30 bin konutluk bir yerleşim alanı oluşturulması bu anlayışın ilk projelerindenidir. Bu proje kapsamında, kentte yaklaşık 150.000 kişilik bir nüfusun konut ihtiyacının karşılanması hedeflenmiştir (Sezgin, 2017, s. 59). Benzer şekilde, Ankara'da 1974 yılında Akkondu² Projesi hayata geçirilmiştir (Övgün, 2005, s. 50). Konut sorunu haricinde toplumcu belediyeler asfalt fabrikaları kurmuş, hemşehriye ucuz ekmek temini için ekmek fabrikaları açmıştır (Kılvaüz & Yüksel, 2017, s. 126). Böylece piyasa mekanizmasının dengelenmesi amaçlanmıştır.

1973-1977 yılları arasındaki yeni belediyecilik hareketinin ardından, 1977 yerel seçimlerinde toplumcu belediyeci adaylar yeniden aday gösterilmemiştir. 1980'li yıllardan itibaren neo-liberal politikaların yerel kamu hizmetlerine etkisi, sosyal-demokrat partilerin sosyal belediyecilik çerçevesinde ele aldığı programlar olmuştur.

3.Sosyal/Toplumcu Belediyeciliğe Yönelik Mevzuat

Sosyal/toplumcu belediyeciliğe yönelik mevzuat 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'ndan oluşmaktadır. Bu kanunlarda yerel yönetimlere sosyal belediyecilik bağlamında yürütülmesi gereken hizmetler tek tek sıralanmamış, hizmetlerin yürütülmesi açısından yerel yönetimlere "genel yetki" tanınmıştır. Yerel yönetimler, sosyal belediyecilik faaliyetlerini bütçe ve imkânları dahilinde yürütmektedir. 5393 ve 5216 Sayılı kanunlara ek ilgili Anayasa maddeleri, uluslararası sözleşmeler, kanun hükmünde kararname, yönetmelikler, Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay kararları da belediyelerin sosyal belediyecilik hizmetlerini şekillendirebilecek hukuki zemini oluşturmaktadır. Örneğin, 1982 Anayasası'nın yerel yönetimleri anlattığı 127. Maddesinde "*il, belediye ve köy halkının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere..*" ibaresi yerel yönetimlerin sosyal hizmet/politika fonksiyonunu ön plana çıkarmaktadır (Ceren & Erdem, 2018, s. 16). Bu bağlamda, 4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun, 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 37 Sayılı Belediye Opera ve Tiyatroları Sanatkâr, Mütchassis, Hizmetli ve Stajyerlerine Verilecek Ücretler Hakkında Kanun, 2872 Sayılı Çevre Kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 3257 Sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu (3257) ve 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, yerel yönetimler ile ilintili ve sosyal belediyecilik bağlamında değerlendirilebilecek

2 Akkondu Projesi, günümüzdeki adıyla Ankara'nın Batıkent yerleşim yerini kapsamaktadır.

mevzuatlardır (Özer, 2015, s. 94). İlgili mevzuatlarla yerel yönetimlerin sosyal politikaları yürütmesi, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda hükmü geçen "subsidiarite" (hizmette yerellik) kavramıyla ilişkilidir. Şartta Subsidiarite kavramı, "kamu sorumlulukları genellikle ve tercihan vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır." hükmü ile açıklanmaktadır (Çelik, 2014, s. 11).

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun (2005) belediye tanımının yapıldığı 3. Maddesinde geçen "...Mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak üzere kurulan kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliği.." (Resmi Gazete, 2005) ibaresinden anlaşılacağı üzere belediyeler, hemşehrinin yerel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamaktadır. İl ve ilçelerde ikamet eden vatandaşlar, 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre belediyelerden hizmet ve fayda alabilmektedir. Yerel yönetimler ise mahalli sınırlar içinde yaşayan insanların sosyal ve kültürel gelişimlerini desteklemek için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır (Demir, 2022, s. 198). Aşağıdaki tabloda, 5393 ve 5216 Sayılı Kanunda hükmü geçen ve sosyal belediyecilik bağlamında değerlendirebilecek kanun maddeleri yer almaktadır

Tablo 2. 5393 ve 5216 Sayılı Kanunlarda Sosyal Belediyecilik ile İlişkili Hükümler

Madde	5393 Sayılı Kanun	Madde	5216 Sayılı Kanun
9. md.	"belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ... bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlar."	7. md.	"Büyükşehir belediyeleri, gezici sağlık üniteleri, yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek ve geliştirmek, sosyal tesisler kurmak ve meslek ve beceri eğitimi kursları açmakla yükümlüdür."
13. md.	"hemşehrilerin ... belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır."	18. md.	"Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürllü merkezleri oluşturmak"
14. md.	"[belediye]...kültür ve sanat, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım, meslek ve beceri kazandırma ... hizmetlerini yapar veya yaptırır"	24. md.	"Belediye güderleri, kimsesizlere, muhtaçlara ve engellilere sosyal hizmet ve yardımları kapsar."

15. md.	<i>“... izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten menedilmesi sonucu, ... geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, ... geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek”</i>		
38. md.	<i>“Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürliülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürliü merkezleri oluşturmak”</i>		
60. md.	<i>“Belediye giderleri, kimsesizlere, muhtaçlara ve engellilere sosyal hizmet ve yardımları kapsar.”</i>		
77. md.	<i>“Sağlık, eğitim, spor, sosyal hizmet ve sosyal yardım hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksullara hizmetlerin yapılmasında, gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar”</i>		

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik bağlamında birçok hizmet ve görevi bulunmaktadır. Aşevleri, spor merkezleri, kütüphaneler ve sosyal tesisler gibi detaylandırılabilir sosyal belediyecilik faaliyetlerinin son örneği kent lokantalarıdır.

4. Kent Lokantaları

Kent lokantaları, vatandaşa uygun fiyatlı ev yemeği temin etmeye çalışan, genellikle şehir merkezlerinde veya yerleşim alanlarında konumlanmış işletmelerdir. Bu işletmeler, CHP'nin yerel seçimlerde bir seçim vaadi olarak başlamış ve ardından yaygınlaşmıştır. 2024 yerel seçimleriyle birlikte, lokantaların İstanbul, Ankara ve İzmir dışına yayılarak diğer CHP'li belediyelerde de açılmaya başlandığı görülmüştür.

Türkiye'de ilk kent lokantası İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2022 yılında açılmıştır. Çapa semtinde açılan ilk kent lokantasında 10 kadın çalışana istihdam sağlanmıştır (Macit, 2022). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Ekrem İmamoğlu, kent lokantalarıyla ilgili temel amacının öğrencilerin ve çalışanların güvenilir, hijyenik ve uygun fiyatlı gıdalara erişmelerini sağlamak olduğunu belirtmiştir. (Cumhuriyet Gazetesi, 2022). 2024 itibarıyla İstanbul'da Arnavutköy, Avcılar, Bağcılar, Çapa, Çatalca, Hisarüstü, Küçükçekmece, Pendik, Sancaktepe, Sultanahmet, Sultanbeyli, Sultangazi, Tuzla, Ümraniye ve Üsküdar yerleşkelerinde kent lokantaları açılmıştır. (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Tesisleri, 2024). İBB'nin

bu girişiminin ardından, 2024 yılında Ankara ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinde kent lokantaları hizmete sokulmuştur (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2024; Çoban, 2024). Türkiye genelinde ise 17 Eylül 2024 tarihi itibarıyla 49 adet kent lokantası faaliyet göstermiştir (CHP, 2024). Bu sayı ise gün geçtikçe artmıştır.

4.1. Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye’de sosyal belediyeçilik bağlamında son yıllarda önemli bir uygulama haline gelen kent lokantaları projelerinin toplumsal etkilerini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze görüşme ve literatür taraması teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda, sosyal belediyeçilik anlayışının kent lokantaları üzerindeki etkilerini derinlemesine analiz etmek ve bu projelerin toplumsal işlevlerini anlamak için birden fazla veri toplama tekniği kullanılmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasında, literatür taraması yoluyla sosyal belediyeçilik ve toplumcu belediyeçilik konularındaki akademik çalışmalar ve raporlar incelenmiştir. Bu aşama, kent lokantalarının sosyal belediyeçilik anlayışındaki yerine dair temel teorik çerçevenin oluşturulmasına ve daha önce yapılan benzer araştırmaların sonuçlarının derinlemesine değerlendirilmesine olanak tanımıştır. Literatür taraması, sosyal ve toplumsal belediyeçiliğin tarihsel gelişimi gibi kaynaklardan yararlanarak, kent lokantalarının sosyal belediyeçilikteki yenilikçi yönlerini kavramaya yönelik bir temel oluşturmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında, Denizli Kent Lokantası’na yönelik katılımcılara yüz yüze görüşme uygulanmıştır. Çalışma örneklemi olarak Denizli’nin Yunus Emre Mahallesi Mahallesi’nde yer alan eski Down Cafe yerleşkesindeki Kent Lokantası kullanılmıştır. Yüz yüze yapılacak görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacının belirlediği ana sorulara dayalı olarak katılımcılara açık uçlu sorular sorulmasını sağlayan bir tekniktir. Bu teknik, katılımcıların kendi bakış açılarını ve deneyimlerini özgürce ifade etmelerine olanak tanırken, aynı zamanda belirli temalar etrafında derinlemesine bilgi toplanmasını mümkün kılmaktadır. Görüşmelerin amacı, kent lokantalarının toplumsal işlevlerini, halkın bu hizmeti algılayış biçimini ve bu uygulamanın sosyal dayanışma üzerindeki etkilerini anlamaktır. Yapılan yüz yüze görüşmeler, dört gruba ayrılmıştır. Görüşmeler:

- a) Denizli Kent Lokantası kurucu aktörlerine
- b) Denizli Kent Lokantası düzenli olarak gidenler

c) Denizli Kent Lokantası Personeli

d) Denizli Kent Lokantasına yakın çevre esnafına uygulanacaktır. Temelde bu ayırımı yapıma sebebi kent lokantalarının farklı fonksiyonlarıyla ele alınmasıdır.

- **Kurucu Aktörler:** Kent lokantasını hayata geçiren yerel yönetim temsilcileri, belediye çalışanları veya projeyi yöneten kişilerle yapılacak görüşmeler, projenin arka planı, amacı, sürdürülebilirliği ve toplumsal hedefleri hakkında bilgi sağlamıştır. Bu çerçevede Denizli’de kurulan kent lokantalarında kurucu aktör olan BELTAŞ A.Ş. Yönetim Kurulu ile mülakat uygulanmıştır.
- **Kent Lokantasına Düzenli Olarak Giden Bireyler:** Kent lokantalarına düzenli olarak katılım gösteren kişilerin demografik özellikleri, motivasyonları ve bu hizmete dair algıları üzerine yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler, katılımcıların sosyal belediyecilik hizmetinden ne şekilde faydalandıklarını ve kent lokantalarının toplumsal bağlar üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu anlamayı hedeflemiştir.
- **Kent Lokantası Personeli:** Kent lokantasındaki çalışanlarla yapılacak görüşmeler, hizmetin organizasyonu, işleyişi ve çalışanların bu sosyal hizmet anlayışına dair bakış açıları hakkında veriler toplanması hedeflenmiştir. Çalışmada tek bir kent lokantasının personeline mülakat uygulanmıştır.
- **Çevre Esnafı:** Kent lokantalarının çevresindeki esnaf ve yerel toplulukla yapılacak görüşmeler, bu projelerin çevre ekonomisi ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkilerini anlamak için önemli olacaktır. Çalışma özelinde Denizli’nin Yunus Emre Mahallesi bölgesindeki kent lokantasının alan olarak seçilmesi sebebiyle, Yunus Emre Mahallesi bölgesinde yer alan çevre esnafına mülakatlar yöneltilmiştir.

4.2. Etik Kurallar ve Sınırlılıklar

Araştırmanın tüm görüşmelerin katılımcıların rızası alınarak ve etik kurallar çerçevesinde yapılması sağlanmıştır. Katılımcılara, araştırmanın amacı, içeriği ve veri kullanım şekli hakkında bilgilendirme yapılmış, anonimlikleri korunmuş ve kişisel verilerinin gizliliği sağlanmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler sadece araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılmıştır. Ayrıca bu araştırma, belirli bir kent lokantası örneği üzerinden yapılacak bir vaka çalışması ile sınırlıdır ve bu durum, genelleme yapılmasını zorlaştırabilir. Ek olarak, katılımcı sayısının sınırlı olması ve yalnızca bir şehirde yapılacak

yüz yüze görüşmeler, elde edilen bulguların Türkiye genelindeki diğer kent lokantalarına ne derece yansıtacağını sınırlayabilir. Ancak çalışma, vaka örneği üzerinden yapılan analizlerle, bu uygulamanın sosyal belediyeçilikteki yerini anlamaya yönelik önemli bir katkı sağlanması hedeflenmiştir.

5.Araştırma Soruları

Araştırma soruları 4 gruba ayrılmıştır. Araştırma çerçevesinde Denizli Kent Lokantası'na düzenli olarak giden 8 katılımcı seçilmiştir. Bu katılımcılar Yunus Emre Mahallesi Mahallesinde bulunan Denizli Kent Lokantası'na 3'ten fazla kez gitmiştir. Kent lokantasına düzenli olarak giden 8 katılımcıdan 5'i öğrenci; 3'ü ise çalışan konumundadır. Böylece kent lokantasına düzenli giden heterojen grupların karşılaştırılması hedeflenmiştir. Kent lokantalarının kurucu aktörlerine yönelik mülakatlarda BELTAŞ A.Ş. Yönetim Kurulu ve daha önce İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Strateji Geliştirme Biriminde çalışmış bir personel seçilmiştir. Alan araştırmasının Denizli özelinde uygulanmış olmasına karşın, kent lokantası uygulamalarının öncülü olması sebebiyle İBB personeli seçilmiştir. Böylece karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır. Yunus Emre Mahallesi Mahallesinde yer alan kent lokantasındaki 2 personele çalışma koşulları, dayanışma ve yardımlaşma kültürüyle alakalı sorular yöneltilmiştir. Yunus Emre Mahallesi Mahallesi'nde ve kent lokantasına yakın konumda bulunan 1 işletme sahibiyle de kent lokantasının işletmesine yönelik etkilerinin tartışıldığı bir mülakat yapılmıştır. Böylece katılımcı sayısı 12 olmuştur. Aynı zamanda mülakat yapılan her katılımcıya, sosyal belediyeçilik ve kent lokantaları bağlamında "genel sorular" sorulmuştur. Çalışmada aşağıdaki sorular sorulmuştur:

Kent Lokantasının Kurucu Aktörlerine Yönelik Sorular

- Kent lokantasını kurma fikri nasıl ortaya çıktı? Hangi ihtiyaçları karşılamak istediniz?
- Kent lokantası projesinin sosyal belediyeçilik bağlamında nasıl bir yer tuttuğunu düşünüyorsunuz?
- Kent lokantasının toplumun farklı kesimlerine hitap etmesi için nasıl bir strateji izliyorsunuz?
- Kent lokantalarının sosyal yardım veya dayanışma anlayışına katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Hangi somut katkıları gördünüz?
- Belediye ile iş birliği süreçleri nasıl işliyor? Belediyenin sosyal hizmet projelerine katkısı nedir?

- Kent lokantasının sürdürülebilirliği konusunda nasıl bir planlama yapıyorsunuz? Yalnızca kâr amaçlı mı, yoksa toplumsal fayda amacıyla mı işletiliyor?
- Kent lokantalarının toplumsal katılımı artırma yönünde nasıl bir rolü var? Toplumun hangi kesimlerini bir araya getirmeyi hedefliyorsunuz?

Kent Lokantasına Düzenli Olarak Giden Kişilere Yönelik Sorular

- Kent lokantasını ilk defa ne zaman ve nasıl keşfettiniz? Size hitap eden özellikleri neler?
- Kent lokantasına düzenli olarak gelme sebepleriniz nelerdir? Hem pratik hem de sosyal açıdan nasıl bir katkı sağlıyor?
- Kent lokantası, sizce belediyeciliğin sosyal sorumluluk yönüne nasıl katkı sağlıyor?
- Kent lokantasının fiyat politikası ve menüsü hakkında ne düşünüyorsunuz? Fiyatların ulaşılabilirliği sosyal adalet açısından önemli mi?
- Kent lokantasının yerel halkla olan ilişkisi sizce nasıl? Yerel halk arasında dayanışma ve paylaşma duygusunu güçlendiriyor mu?
- Kent lokantasında sadece yemek değil, başka hangi hizmetler veya etkinlikler sosyal açıdan önemli olabilir?
- Kent lokantasının sağladığı yemek dışında, toplumsal bağlamda hangi katkıları görüyorsunuz?

Kent Lokantalarında Çalışanlara Yönelik Sorular

- Kent lokantasındaki çalışma koşullarınızdan memnun musunuz? Sosyal belediyeciliğin bir parçası olarak, iş yerinde sağlanan sosyal haklar hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Kent lokantasının çalışanları olarak, burada çalışmanın toplumda nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
- İş yerinizde toplumla bağ kurduğunuzu hissediyor musunuz? Müşterilerle etkileşimde bulunmanın toplumsal anlamı sizce nedir?
- Kent lokantasının sosyal yardım ve dayanışma misyonuyla ilgili olarak çalışanların katkıları ve yaklaşımını nasıl görüyorsunuz?
- Belediyenin, lokantaların çalışma koşulları veya sosyal sorumluluk projeleriyle ilgili desteği ne şekilde?

- Çalışanlar arasında farklı toplumsal kesimlerden gelen bireylerin olması, iş yerinin sosyal yapısını nasıl etkiliyor?

Kent Lokantalarına Yakın Yerde Bulunan Çevre Esnafına Yönelik Sorular

- Kent lokantasının bulunduğu çevredeki esnaflar üzerinde nasıl bir etkisi oldu? İşletmenize olumlu veya olumsuz yansıyan durumlar var mı?
- Kent lokantalarının toplumun sosyal yapısına katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Çevredeki insanlar arasında daha fazla dayanışma gözlemlediniz mi?
- Kent lokantalarının fiyatları ve sunduğu hizmetler hakkında ne düşünüyorsunuz? İnsanlar daha çok kent lokantasını mı tercih ediyor yoksa geleneksel esnaflardan mı alışveriş yapıyor?
- Kent lokantası, çevre esnafı ile rekabet mi yaratıyor yoksa birlikte daha güçlü bir ekonomik alan mı oluşturuyor?
- Kent lokantasının sosyal belediyeçilik bağlamındaki rolü hakkında ne düşünüyorsunuz? Belediyenin, bu tür projelere destek vermesinin çevre esnafına faydaları ve zorlukları olabilir mi?
- Kent lokantalarının, çevredeki diğer sosyal projelerle iş birliği yapıp yapmadığını gözlemlediniz mi? Özellikle esnafla dayanışma açısından herhangi bir iş birliği örneği var mı?

Genel Sorular (Tüm Katılımcılar İçin)

- Kent lokantalarının toplumda oluşturduğu sosyal dayanışma ağını nasıl tanımlarsınız?
- Kent lokantalarının sadece bir yemek hizmeti sunduğunu mu düşünüyorsunuz yoksa daha geniş bir sosyal hizmet sağladığını mı?
- Kent lokantalarının farklı gelir gruplarından insanları bir araya getirdiğini düşünüyor musunuz? Bu durum toplumsal uyumu nasıl etkiler?
- Kent lokantasının sosyal belediyeçilik anlayışı ile ilişkili olarak uzun vadeli etkileri sizce neler olabilir?

6. Kent Lokantasının Kurucu Aktörlerine Yönelik Analiz

BELTAŞ A.Ş. Yönetim Kurulu ve İBB Strateji Geliştirme Birimi'nde çalışan personele yapılan mülakat sonucunda kent lokantalarının kâr

amacı gütmeyeceği tespit edilmiştir. BELTAŞ A.Ş., Denizli Büyükşehir Belediyesi'nin iştiraki konumundadır ve belediyeden sağlanan bütçe ile kent lokantalarını finanse etmiştir. Bu hususta BELTAŞ A.Ş. Yönetim Kurulu, kent lokantalarını *“Belediye ile halk arasında bir köprü”* olarak nitelendirmiştir. Kent lokantalarının halk ile kurduğu bağı BELTAŞ Yönetim Kurulu, *“Kent lokantalarının açılış töreninde Başkanımız Bülent Nuri Çavuşoğlu ve diğer kurucu aktörler yemek kuyruğu bekliyor, yemeklerini alıyor ve halka bütünleşiyor”* şeklinde ifade etmiştir. Yine aynı şekilde Denizli Kent Lokantalarının Büyükşehir Belediyesi tarafından kontrol edildiği ve halka katılım sağlandığı belirtilmiştir. Örnek olarak, yapılan görüşmeler esnasında Yönetim Kurulu, Denizli Büyükşehir Belediye Başkanı Bülent Nuri Çavuşoğlu'nun, programı uyduğu takdirde yoldan geçerken veyahut işe giderken bu kent lokantalarına gittiği, teftiş ettiği ve yemek yediği söylenmiştir. Bu husus hemşehri ile kent yönetimi arasında dayanışma ve paylaşma kültürünün arttığına bir göstergesidir.

Kent lokantalarının açılmasının 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerinden sonra hız kazandığını belirten BELTAŞ yönetimi, sosyal belediyecilik bağlamında temel hedefin *“bu projenin öğrenci ve emekli gibi dar gelirliye, dezavantajlı gruplara yönelik”* yapıldığını altını çizmiştir. Bu doğrultuda hizmetlere ulaşım sayısı gün geçtikçe artmıştır. Bu durumu BELTAŞ yönetimi *“Şimdiye kadar 30.000'den fazla kişiye hizmet sağladık ve 19 Aralık'ta kent lokantalarının dördüncüsünü açıyoruz”* şeklinde ifade etmiştir. Nitekim 19 Aralık 2024 tarihinde Denizli'de kent lokantalarının dördüncüsü, Sanayi Sitesi'nde açılmıştır (Denizli Büyükşehir Belediyesi, 2024). Açılan diğer kent lokantaları ise Denizli Otogarı, 15 Mayıs Mahallesi, Yunus Emre Mahallesi konumlarındadır.

BELTAŞ A.Ş., dördüncü lokantadaki temel hedef grubunun usta ve çıraklar olduğunu belirtmiştir. Görüldüğü üzere kent lokantaları, açılışlarını stratejik noktalarda gerçekleştirmiştir. Zira Denizli'de kent lokantaları sırasıyla Otogar, Yunus Emre Mahallesi Mahallesi, Çınar (15 Mayıs) ve Sanayi Sitesi'nde açılmıştır. BELTAŞ A.Ş., *“...kent lokantalarını açarken bölgenin dar gelirli ve hizmet almaya ihtiyaç duymasına göre...”* ve *“ekonomik ve ihtiyaçtan doğan bir politika”* olarak nitelendirmiştir. Denizli özelinde kent lokantalarının konumları ise söylenenleri doğrular niteliktedir. Denizli Otogarı, kent merkezinin çevre yoluna bağlandığı aksta yer alan ve heterojen grupların uğrak mekânıdır. Şehirler arası yolculuk yapan ve otogarın etrafında oturan dar gelirli gruplara alternatif sağlamıştır. Çınar'da bulunan kent lokantası ise kent merkezinde yer alan dar gelirli gruba yönelik hizmet sağlama amacını taşımıştır. Çalışmanın alanı olan Yunus Emre Mahallesi Mahallesi'ndeki kent lokantası ise, öğrenci, emekli, işçi ve kamu personelinin

buluşturan bir mekân olmuştur. Böylece “*esnaf, işci ve emekçinin buluşması*” sağlanmıştır. Kent lokantalarının açılışında stratejik noktalar seçilmesini İBB personelini řu şekilde açıklamıştır:

“Burada aslında şöyle bir durum var en azından İstanbul için. Belediyelerde partililik çok ön plana çıkıyor fakat buradaki partililik daha çok oy aldığı yerlere daha fazla yardım yapan parti belediyeciliği değil. Geçmiş zamanlarda bu çok fazlaydı ama İBB için bu olmadı. Kent lokantaları aslında İBB’nin en az oy aldığı yerlerde daha fazla açılmaya başlandı çünkü zaten İBB’nin en az oy oy olduğu yerler sosyoekonomik statüsü daha düşük yerlere tekabül ediyordu. İlk önce açılacak lokasyonların sosyoekonomik statüsü göz önünde bulunduruldu daha sonrasında hitap edecek nüfusa bakıldı ve lokasyondaki sirkülasyonu önemli oldu. Çünkü hani kolay erişilebilir olması lazım çok fazla potansiyelli bir bölge olması lazım aynı zamanda sosyoekonomik statsnin düşük olması lazım diye düşündük lokasyonları seçerken.”

İBB ve Denizli Büyükşehir Belediyesi’nde yapılan mülakatlar sonucunda kent lokantalarının ekonomik sıkıntılardan ve enflasyonist ortamdan doğduğu tespit edilmiştir. İBB personeli bu durumu “*Enflasyonla birlikte temel besin kaynağına ulaşamaması ve bunları temin etme konusundaki güçlükleri ilgili birimlere başvurduğu sırasında gözlemedik ve bu gözlemeleme opsiyon olabilir diye düşündük böylelikle birer lokanta kurup aslında daha ucuz yemek kaliteleri ucuz yemeği nasıl vatandaşlara sunabiliriz diye düşündük*” şeklinde ifade ederken BELTAş yönetimi ise “*Ekonomik sıkıntılar kaynaklı bir proje oldu ve ülke genelinde 300’ geçti*” şeklinde ifade etmiştir.

Kent lokantalarındaki bir diğer mesele ise lokantaların finanse edilmesi ve sürdürülebilirliği meselesidir. BELTAş yönetimi, kent lokantalarının belediyenin projesi olduğu için sürdürülebilirlik konusunda bir problem yaşamadığını belirtirken amacın toplumsal fayda olduğunun altını çizmiştir. Toplumsal faydayı sağlamaya yönelik kent lokantalarında kadın istihdamına önem verildiği ve çalışanların %95’inin de kadın olduğu BELTAş yetkililerince söylenmiştir. Kent lokantalarının toplumsal faydayı sağlamaya yönelik fonksiyonu, sürdürülebilirliğini sağlaması açısından da önemlidir. Ancak belediyelerin bütçesini iyi yönetmesi kent lokantalarının sürdürülebilirliğini sağlayacaktır. Zira İBB personeli:

“şöyle belediye burada merkezi hükümet tarafından ayrılan bütçeden sosyal yardım bütçesini kendisi belirliyor ve kendi sosyal bütçeyi orada kendine ayırıyor. Yani rnek veriyorum 10.000.000 TL merkezi hükümetten bir bütçe geldi bu bütçeyi belediye

aralarında daire başkanlıklarına bölüyor. Bu kent lokantaları ile başlayan süreçte mesela İBB'nin içerisinde Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına düşen pay daha fazla olmaya başladı. Belediye bunu kendisi finanse ediyor diğer ve şeylerden daha fazla kesmeye başladı. Örnek veriyorum işte ulaşım Daire Başkanlığına 1.000.000 TL daha fazla verileceğine başka bir yere daha fazla aktarabiliyor. Hatta daha iyi örnek veriyorum Kültür Varlıkları Daire Başkanına işte 500.000 daha fazla vereceğini oradan kesip Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına aktarıyor.

Merkezi hükümet, yerel yönetimlerin sunduğu kamu hizmetlerini yasal çerçeve ile çizmiştir. Bu hususta yerel yönetimlerin özellikle sosyal belediyecilik bağlamında sunduğu hizmetleri her belediyenin kendi belirlemesi gerekmiştir. Kent lokantaları da bu hizmetlerden biridir ve 2022 yılından itibaren CHP belediyelerince Türkiye genelinde yaygınlaşmıştır. Mülakatların yapıldığı kurucu aktörlerin genellikle ifade ettiği durum, kent lokantalarıyla dayanışma ve paylaşma kültürünün oluşturulmasıdır. Belediyeler kent lokantalarını kurarken özellikle dezavantajlı grupların çoğunluklu olduğu bölgeler seçmiştir. Böylece halk katılımının sağlanması amaçlanmıştır. Ancak kent lokantalarının sürdürülebilirliği, büyük ölçüde belediyenin teşekkülü ve bütçesini iyi yönetmesine bağlıdır.

7. Kent Lokantasına Düzenli Olarak Giden Kişilere Yönelik Analiz

Kent lokantasına düzenli olarak gidenlere yönelik iki hususa dikkat edilmiştir. Birincisi katılımcıların kent lokantalarına en az üç kere gitmesi, ikincisi ise katılımcıların farklı gruplardan seçilmesidir. Düzenlilik kriteri olarak üç sayısı belirlenmiştir ve mülakatlar öğrenciler ve çalışan kesime yapılmıştır. Öğrencilerin kent lokantalarına bakış açısındaki farkları ölçme adına mühendislik ve sosyal bilimler bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler seçilmiştir. Çalışan kesim ise kamu ve özel sektör olarak ayrılmıştır. Çalışan kesimin yaş ortalaması 30 ve üzeriyken öğrenciler 20-23 yaş arasındadır. Böylece farklı yaş gruplarından katılımcıların kent lokantalarına yönelik algıları ölçülmeye çalışılmıştır.

Tüm katılımcıların kent lokantalarındaki ortak paydası lokantaların sosyal dayanışma ve paylaşmayı arttırdığına yöneliktir. Öyle ki kent lokantasının sunduğu hizmetten ve yemeğin kalitesinden şikayetçi olan bir katılımcı bile lokantada farklı kesimlerden insanların olduğunu, emeklilerin lokantada vakit geçirdiğini ve sosyalleştiğini ifade etmiştir. Düzenli olarak giden katılımcıların hepsi, farklı gelir gruplarından insanların kent lokantalarında yemek yediğine dikkat çekmiştir. Ancak mülakat yapılan bir öğrenci gelir

gruplarının farklılığından bahsederken, bu hizmetin yalnızca orta ve alt kesime yönelik olduğunu ve üst gelir grubundan veyahut temel besin kaynaklarına ulaşamayacak kadar yoksul insanların kent lokantasına ihtiyacının olmadığını altını çizmiştir. Sosyal belediyciliğin ve kent lokantalarının orta-alt gelir grubunu ve emekliyi hedeflemesi amaçlanmışken, bu hususun kentte dayanışma ve paylaşma kültürünü sekteye ugratma potansiyeli vardır. Belediyelerin kent lokantası gibi kamu hizmetleri, bütün gelir gruplarını kapsayıcı olmalıdır.

Katılımcıların kent lokantalarını nasıl keşfettiğine yönelik cevaplar ise farklılık göstermektedir. Katılımcılardan özellikle öğrenciler arkadaşları aracılığıyla veyahut rastlantısal şekilde keşfetmişken çalışan kesim birtakım sosyal medya haberlerinden ve panolardan Denizli kentinde kent lokantasının açıldığından haberdardır. Örneğin çalışan bir katılımcı:

“Yanlış hatırlamıyorsam 35 40 gün kadar önce keşfettim. 35-40 gün kadar önce billboard’da görmüştüm sanırım sonra geçerken de görünce kendi vatandaşın dedim hani zaten Down Kafeyi halihazırda biliyordum kent lokantasını görünce gittim acaba dedim yemeğiniz var mı hafta sonu olduğu için mi yemek yokmuş sonra dediler ki hafta içi gelebilirsen bu saatler oranının ortalama yardımcı olabiliriz. Sonradan gittiğimde yine aynı şekilde çok muazzam bir ilgiyle karşılaştım dedim ki ne kadar güzel ilgileniyorlar herkes işini çok seviyor ve yemekleri de çok bana hitap ediyordu sonunda sık gitmeye başladım”

Rastlantı itibarıyla kent lokantalarına gitmeye başlayan bir diğer katılımcı ise “...ilk yaklaşık bir buçuk ay önce falan bu otogardaki kendi lokantasının denk gelmişim yanlış hatırlamıyorsam evime Manisa’ya gidecektim. O gün aşırı aç olmasam bile fiyatından kaynaklı hem yemeğinde olan güzel olması sebebi hem denemek istedim o şekilde ilk defa denemiş oldum.” şeklinde ifade etmiştir. Bu husus Denizli Büyükşehir Belediyesi’nin kent lokantalarına yönelik görünürlük faaliyetlerini arttırması ihtiyacını doğurmuştur. Bununla birlikte katılımcıların kent lokantasına düzenli olarak gitme sebepleri fiyat ve hizmet kalitesi olmuştur. Öğrenciler, kent lokantasının fiyatları konusunda karmaşık fikirlere sahip iken çalışan kesim kent lokantası fiyatlarını uygun bulmuştur³. Öğrenciler, Yunus Emre Mahallesi Mahallesi’nde bulunan kent lokantasını Pamukkale Üniversitesi yemekhaneleriyle karşılaştırmıştır. Yemekhane fiyatları bazı katılımcılara uygun gelirken, kent lokantasının benzer bir hizmet

3 Denizli Kent Lokantalarında 4 çeşit yemek fiyatı 80 TL’dir. Menüde 1 kâse çorba, 1 sulu yemek, 1 yan ürün ve tatlı/ayran/yoğurt gibi destekleyici gıda bulunmaktadır. Pamukkale Üniversitesi’nde ise aynı menü fiyatı rezervasyonlu 25 TL, rezervasyonsuz ise 50 TL’dir.

sunması fiyatının yüksek olduğu algısını doğurmuştur. Ancak yemekhanede yemek yemeyen öğrenciler genellikle kent lokantasına yönelmiştir. Kent lokantasının menüsü ve sunduğu hizmetten memnun kalmayan bir öğrenci “*Mesela yukarıda bir yer ismi aklıma gelmiyor orada da ev yemekleri 100 TL. Ama tabağı görünce de doyuyorsun yiyince de şimdi kent lokantası 80 TL. Arada 20 TL fark var.*” ifadeleriyle fiyatının yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu noktada kent lokantalarının menüleri ve gramajları özellikle öğrencilerde bir ayırım oluşturmuştur. Hizmetten memnun olan bir öğrenci ise “*Tavuk döner olmuş 100 lira. Ben burada 4 kap anne yemeği yiyorum hem fastfood yememiş oluyorum hem karnım doyuyor*” şeklinde bir yorumla kent lokantasına düzenli gittiğini belirtmiştir. Yine de bazı katılımcılar (öğrenciler) menü fiyatı olan 80 TL’yi fazla bulmuştur. Örneğin İstanbullu olan bir katılımcı, İstanbul kent lokantalarında 40 TL olan menü fiyatını örnek göstererek fiyatlarda düzenleme yapılabileceğini belirtmiştir.

Kent lokantalarındaki personelin tutum ve davranışlarını ve lokantada sunulan hizmetleri ise katılımcılar beğenmiştir. Böylece yerel halkla olan dayanışma duygusunun artacağı kanaatine varılmıştır. Lokantanın büyük bir alana yayılmaması sebebiyle, toplumun belirli kesimlerindeki insanların bir arada oturabileceği bir alan yaratılmıştır. Bir katılımcı, yaşadığı deneyimden bahsederken, bir emeklinin yanına oturduğunu, bölümünü sorduğunu ve yemek boyunca kendisiyle sohbet ettiğinden bahsetmiştir. Bu durum, kentin bütünleşmesini sağlayarak ilişkileri kuvvetlendirmeye olanak tanıyacaktır. Personelin davranışları ise memnuniyetle karşılanmıştır.

“Oradaki çalışan kesim genelde yaşça hani orta yaşlı ya da biraz daha orta yaşın üstünde bir kesim ve çalışanlar inanılmaz ilgili. Yaşlı diyebileceğimiz kesimden bir amca soru sormaya başladı ne yemeği var işte nasıl yaptınız cart curt birkaç tane böyle soru sorulmaya başladı arka arkaya ve çalışan hepsine çok güzel cevaplar verdi. Sonra amca sorulara durmaksızın devam etti muhtemelen bir hastalığı vardır. Ama çalışan hiç bozuntuya vermeden soruları cevapladı tek tek ilgilendi hepsini sana vereceğim dedi. Sonra da dedi ki yapabileceğim bir şey var mı sizin için işine devam etti mesela çok hoşuma gitti o anda.”

Lokantaya düzenli olarak gidenlerin genel motivasyonları fiyat ve kalitedir ancak verilen hizmetin kalitesi, personelin tutumu, fiyat istikrarı ve dayanışma/paylaşma dürtüsü düzenli gitmelerine olanak tanımıştır. Katılımcılar kent lokantalarının sürdürülebilirliğini de benzer ölçütlere dayandırmıştır. Fiyatın değişmemesi ve hatta ucuzlaması, yemek porsiyonlarının aynı kalması ve kalitesinin bozulmaması, çevre esnafıyla yarışacak bir fiyat/performans

skalasının oluşturulması katılımcıların bu hizmetin sürdürülebilirliğine yönelik düşüncelerindedir. Aynı zamanda katılımcılar, ilerleyen dönemlerde “öğrenci menüsü” ve lokantanın “kafe” olarak da -en azından yemek olmadığı saatlerde- işletilebilmesi tavsiyelerinde bulunmuştur.

8. Kent Lokantalarında Çalışanlara Yönelik Analiz

Yunus Emre Mahallesi Mahallesi Kent Lokantası'nda çalışan iki personele mülakat uygulanmıştır. Lokanta olmadan önce de aynı yerleşkede çalışan bir kadın personel, lokanta açıldıktan sonra çalışmaya devam etmiştir. Yunus Emre Mahallesi Mahallesinde bulunan kent lokantası, lokanta açılmadan önce “Down Cafe” isminde Down sendromlu özel çocukların çalıştığı bir işletme kimliği taşımaktaydı. Kent lokantası açıldıktan sonra bu kimlik korunmuş, yapılan saha araştırması esnasında Down sendromlu çocukların personele küçük yardımlarda bulunduğu gözlemlenmiştir.

Uygulanan mülakatlarda Down Cafe'nin yine belediyenin bir sosyal projesi olduğu söylenmiştir. 9 yıllık bir sosyal proje olduğu belirtilen kafe yerel seçimlerden sonra kent lokantası olarak hizmet vermeye başlamıştır. Down Cafe ismi ile çalışmaya başlanan ve mülakat uygulanan bir personel 10 yıldır BELTAŞ bünyesinde çalıştığını ifade etmiştir.

Personele uygulanan mülakatlarda iki personelin de çalışma koşullarından memnun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Belediyenin iştiraki konumunda olan BELTAŞ A.Ş.'nin kadrolu personeli statüsünde bulunan personelin sosyal haklarının korunduğu belirtilmiştir. Kent lokantası personeli, sabah dokuz akşam altı mesai saatleri içerisinde kadrolu çalışanlardır. Aynı zamanda personel, kent lokantasına düzenli olarak giden kişilerle etkileşim kurmuş ve gidenler tarafından tanınır hâle gelmiştir. Bu bağlamda kent lokantasının toplumla bağ kurduğunu söylemek mümkündür. Bu duruma örnek olarak mülakat uygulanan ve 10 senedir çalıştığını ifade eden personel yardıma muhtaç, engeli olan veyahut yaşlı bireylere yemeği masalarına kadar getirdiklerini söylemiştir⁴. Açıldığı 27 Ekim tarihinden itibaren müşterilere güler yüzlü, hijyenik ve kaliteli bir hizmet sunmayı amaçladıklarını ifade eden personel, müşterilerin de öncelikle ilgi, alaka ve saygı beklediklerini düşündüğünü belirtmiştir.

Belediyenin sosyal yardım ve sosyal hizmet sunumu ile ilgili sorulara gelindiğinde mülakat uygulanan iki personel, Denizli Büyükşehir Belediyesi Başkanı Bülent Nuri Çavuşoğlu'nun göreve geldiğinden itibaren sürekli bu konuya kafa yordüğünü belirtmiştir. Çavuşoğlu'nun, kent lokantasının

4 Kent lokantaları self-servis hizmet vermektedir.

eski ismi olan Down Cafe'ye yardımlarının olduğu ve Down sendromlu çocukların topluma katılımı için ekstra çaba sarf ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinin yanı sıra vatandaşın da lokantada “askıda ekmek” gibi sosyal yardım projeleriyle dezavantajlı gruplara yardımlarda bulunduğu mülakatlarda ifade edilmiştir. Sosyal yardım ve hizmet çerçevesinde personel, kent lokantasını çevre esnafıyla rekabet etmeden, ancak daha uygun fiyatla yemek sunduğu gibi bir gayeye sahip olduğu düşüncesindedir. Kent lokantasının 80 TL gibi bir fiyatla hizmet sunmasını “*Biz bu fiyattan hizmet sundukça çevre esnafı da zam yapamıyor, bu hizmetten memnun olmayan tek grup çevre esnafı olabilir.*” ve “*İnşallah herkesin alım gücü olsun da böyle yerlere gerek kalmasin herkes fiyata bakmadan yiyip içebilsin*” ifadeleriyle desteklemiştir. Aynı zamanda personel, düzenli olarak kent lokantasına gidenlerin emekli, işçi ve ev hanımlarından oluştuğunu, hatta ev hanımlarının lokantada “gün” düzenlediklerini gözlemlemiştir. Esasen mülakatın bu aşamasında, öğrencilerin henüz kent lokantasına dair fazla fikir sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılabılır. Zira öğrencilerle yapılan mülakatlar esnasında kent lokantalarının çoğunlukla “kulaktan kulağa” yayıldığını, pano ve afişlerde pek rastlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu aşamada kent lokantaları, görünürlüğünü arttırmalıdır.

Personelin “*İlave bir şey ister misiniz*” ve “*İstedüğünüz bir şey olursa söyleyin*” şeklindeki pozitif yaklaşımları, lokantaya düzenli olarak gidenlerin de dikkatini çekmiştir. Zira yapılan görüşmelerde katılımcılar yemeğin kalitesinden çok hizmetin sunumundan hoşnut kalmıştır. Bu hususta Denizli örneğinde kent lokantalarının, personel ve müşteri arasında etkileşim kurduğu ve kemik bir müşteri kitlesinin oluştuğunu söylemek mümkündür.

9. Kent Lokantalarına Yakın Yerde Bulunan Çevre Esnafına Yönelik Analiz

Kent lokantasına yakın bir bölgede bulunan, 1 işletme sahibine mülakat uygulanmıştır. Mülakatta kent lokantalarının yerel ekonomi üzerindeki etkilerini ve çevredeki sosyal yapıyı işletme sahipleri perspektifinden değerlendirme amaçlanmıştır.

Yapılan mülakat sonucunda kent lokantasının henüz yeni açılması sebebiyle işletme sahiplerine ekonomik ve sosyal bir sonucunun olmadığı tespit edilmiştir. Ancak işletme sahibi, lokantanın etkilerini “uzun vadede ve ilerleyen dönemlerde görülebileceği” fikrine hâkimdir. Kent lokantalarının ilerleyen dönemde esnafın açısından olumsuz etki edebileceği en önemli konu, mal alım fiyatıdır. Belediyenin alım gücüyle işletme sahiplerinin aynı alım gücüne sahip olmaması nedeniyle ilerleyen dönemlerde çevre esnafına

olumsuz ekonomik yansımaları olma ihtimali vardır. Bu durumu “Onlar 5 liraya alıyorsa biz 10 liraya alacağız” şeklinde ifade eden işletme sahibi, “Maliyeti düşürdükleri için üzerine koydukları kâr da daha az olacaktır böylece daha ucuz bir hizmet sunabilecektir” cümlesiyle aslında rekabeti açıklamıştır. Böylece lokantaların kâr marjı aslında aynı kalarak hizmet sunacaktır. Maliyetlere ve toptan alımlara bağlı şekilde kent lokantalarının işletmelere ekonomik anlamda olumlu/olumsuz etkileri uzun vadede görülecektir. Bu noktada işletme sahibinin kent lokantalarının fiyatları ve hizmetleri hakkındaki fikirleri ise alım gücüne bağlı olarak olumludur.

“İnsanın temel ihtiyaçları barınma ve yeme içme olduğu için enflasyonist ortamda belediyenin ucuz şekilde yeme-içme hizmeti sunması, maliyetlerinin de daha düşük olması sebebiyle vatandaşın katkı sağlıyor. Ancak kâr amacı gütmedikleri için o fiyatları vermeleri normal.”

İlerleyen zamanlarda kent lokantalarının fiyat performansı ve hizmet kalitesini aynı şekilde sürdürdüğü sürece vatandaşın kent lokantalarında yemek yemeye devam edebileceğini söyleyen işletme sahibi, alım gücünün yüksek olduğu yerlerin veya kişilerin geleneksel esnaflardan alışveriş yapmaya devam edebileceğini ifade etmiştir. İşletme sahibi mülakat esnasında alım gücü ve maliyet oranlarına sık değinerek kent lokantalarının etkilerini bu çerçevede değerlendirmiştir.

Kent lokantalarının çevre esnafıyla rekabet edip edemeyeceği sorusuna ise işletme sahibi, esnafla iş birliğine gidilmesi takdirinde rekabetin oluşmayacağını, aksine fiyatların daha sabit kalacağını belirtmiştir. İşletme sahibi, belediyenin, tedarik zincirini tek bir noktaya çekebilmesi ve ham maddeyi daha ucuza sağlamanın yollarını bulması gibi yöntemlerle iş birliğinin gerekliliği ve sürekliliğinin altını çizmiştir. Çevre esnafının maliyetlerinin düşürülmesi, fiyat politikalarını da değiştirecektir. Kent lokantalarının ve belediyelerin bu noktada daha uygun fiyata ham madde sağlaması, bölge genelinde fiyatları aşağı çekecektir. İşletme sahibinin üzerinde durduğu bir diğer konu, işletmelerin harcama kalemlerinin daha fazla olmasıdır. Elektrik, su, doğalgaz gibi fatura giderleri, maliye harcamaları, personel maaşları ve benzeri kalemlerden dolayı fiyatlar kent lokantalarına göre daha yukarıdadır. Bu noktada işletme sahibi, belediye ile Lokantacılar Odası'nın iş birliği ile ortak bir kalkınmaya gidilebileceğini düşünmüştür. Zira Lokantacılar Odası'nın belirlediği taban fiyata göre işletmeciler fiyatlarını belirlemektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Denizli Kent Lokantası örneği üzerinden kent lokantalarının sosyal belediyecilik bağlamındaki rolü incelenmiştir. Elde edilen bulgular, bu projelerin yalnızca ekonomik zorluklarla mücadele eden bireyler için sağlıklı ve uygun fiyatlı yemek hizmeti sunmakla kalmadığını, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı ve yerel bağları güçlendirdiğini göstermektedir. Kent lokantaları, dar gelirli gruplara odaklanmakla birlikte, farklı sosyal kesimleri bir araya getirme potansiyeli taşımaktadır. Denizli özelinde yapılan mülakatlar, katılımcıların büyük çoğunluğunun bu hizmeti sosyal adaletin bir göstergesi olarak değerlendirdiğini ve bu tür projelerin sürdürülebilirliğinin belediyelerin kaynak yönetimi ve toplumsal katılımı doğrudan bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Mülakat yapılan dört grup, kent lokantalarının sosyal dayanışma, sosyal adalet ve eşitlik temelli soruları yanıtlamıştır. Çalışmada mevcut kent lokantası uygulamalarından katılımcıların hoşnut kalıp kalmadıkları sorulmuş ve iyileştirilmesi için hangi politikaların uygulanabileceği tartışılmıştır. Bu tartışmanın uygulanabilmesi adına katılımcı grupları dörde ayrılmış ve kent lokantasının vizyonu, iç işleyişi, günlük kullanımı ve yerel ekonomi üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Kent lokantasının kurucu aktörlerini oluşturan ilk grup BELTAŞ yönetimi ve eski İBB personelidir. Çalışmanın Denizli özelinde bir analiz içermesine karşın, kent lokantalarının kuruluş felsefesinin anlaşılması açısından İBB personeliyle de görüşme sağlanmıştır. Kurucu aktörler, kent lokantasının kâr amacı gütmeyeceğini vurgulamış ve lokanta açılacak yerlerin sosyo-ekonomik durumlarının göz önünde bulundurulduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte belediyeler, kent lokantalarının bütçelerini kendi bütçelerinden finanse etmiştir. Analizler sonucunda ilgili belediyelerin Sosyal Hizmet Daire Başkanlıklarına ayrılan pay ile kent lokantalarını finanse ettiği sonucunda ulaşılmıştır.

Kent lokantasına düzenli olarak giden kişiler, projenin sosyal dayanışmayı ve yardımlaşmayı arttırdığını ifade etmiştir. Lokantalar emekli, işçi, ev hanımı, memur ve öğrencilerin düzenli olarak gittiği heterojen bir mozaik oluşturmuştur. Bu grubun lokantaya düzenli olarak gitmesini sağlayan temel husus belediyenin fiyat politikası ve hizmet sunumu olmuştur. Hizmet sunumdan büyük oranla memnun kalınmıştır. Çalışanlar ise kent lokantalarının ilgili iştirakinde istihdam edilen ve sabah dokuz akşam altı mesai saatlerini benimseyen personelden oluşmuştur. Personel, güler yüzlü bir hizmet ile hem işyeri hem müşteriyle bağ kurduklarını belirtmiştir. Çalışmada kent lokantalarının yerel ekonomiye olan etkilerini inceleme amacıyla çevre esnafına yönelik mülakat uygulanmıştır. Kent lokantasına

yakın bir konumda bulunan işletme sahibi, projenin henüz yeni bir uygulama olması sebebiyle yerel ekonomiyi ve çevredeki sosyal yapıyı gözlemleyemediğine değinmiştir. Bu sebeple sorular “gelecek projeksiyonu” olarak sorulmuştur. İşletme sahibi, ilerleyen dönemlerde belediyenin ham madde ve mal tedariki aşamasında yerel esnafla rekabet etmemesini, aksine iş birliği sağlaması gerektiğini ifade etmiştir. Ham madde ve mal tedarikinden dolayı fiyatların kent lokantasıyla yarışmadığını belirten işletme sahibi, gider kalemlerinin fazlalığı nedeniyle de lokantalarla rekabet edemeyeceklerini söylemiştir. Ancak işletme sahibi, enflasyonist ortam ve ekonominin istikrarsızlığı sebebiyle bu tarz alternatiflerin oluşabileceğini doğal bir durum olarak karşılamıştır.

Kent lokantalarının sosyal belediyeçilik mi yoksa toplumcu belediyeçilik mi olduğu sorusu, bu hizmetlerin temel amacına ve işlevine bağlı olarak değerlendirilmelidir. Sosyal belediyeçilik açısından bakıldığında, kent lokantaları yerel yönetimlerin dezavantajlı grupların temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirdiği yenilikçi sosyal yardımlar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, bu projeler halkın refah düzeyini artırmayı hedefleyen sosyal belediyeçilik ilkelerine uygun bir yaklaşımdır. Diğer yandan, toplumcu belediyeçilik perspektifinden incelendiğinde, kent lokantalarının sistemin yarattığı eşitsizlikleri ele alırken bu eşitsizliklerin temelindeki yapısal sorunlara yönelik dönüşüm sağlamayı hedeflemediği görülmektedir. Kent lokantaları, toplumcu belediyeçiliğin kentsel dayanışmayı ve tabandan katılımı teşvik eden radikal dönüşüm odaklı anlayışından ziyade, mevcut sistemin sosyal destek mekanizmalarını güçlendiren bir role sahiptir.

Sonuç olarak, Denizli Kent Lokantası örneği, sosyal belediyeçiliğin modern bir uygulaması olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak bu projelerin toplumcu belediyeçiliğe daha yakın bir modele dönüşebilmesi için, sadece hizmet sunmakla kalmayıp, kentsel eşitsizliklerin yapısal nedenlerine yönelik daha kapsayıcı ve dönüştürücü politikalar benimsemesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın kent lokantası özelinde Türk yerel yönetimler literatürüne katkı sağlaması beklenmektedir. Kent lokantası projelerinin yaygınlaşmasıyla, ilgili alanlarda saha araştırmaları, literatür taramaları, nitel/nicel çalışmalar detaylandırılabilir. Kent lokantası literatürü, belirli kentler üzerinde incelenebilir ve Türkiye geneli bir çıkarım sağlanabilmektedir. Aynı zamanda, bu projenin öncülü konumunda olan İBB Kent Lokantalarıyla ilgili karşılaştırmalı analizleri içeren akademik çalışmaların da ilerleyen dönemlerde yapılması mümkündür.

Kaynakça

- Akdoğan, Y. (2002). *Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik*. Ekim 24, 2013 Tarihinde Eminönü Bülteni: <https://www.pendik.bel.tr/kalkinma/bpi.asp?caid=306&cid=2495> Adresinden Alındı
- Aydiner, T. (2020). Toplumcu Belediyecilik Deneyimi (1973-1980): Denizli Örneğitoplumcu Belediyecilik Deneyimi (1973-1980): Denizli Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 353-368.
- Batuman, B. (2010). Toplumcu Bir Belediyecilik Modeli: “Yeni Belediyecilik Hareketi” 1973–1977. *Mülkiye Dergisi*, *Xxiv*(266), 223-241.
- Bayramoğlu, S. (2015). *Toplumcu Belediye Nam- I Diğer Belediye Sosyalizmi*. Ankara: Nota Bene Yayınları.
- Beki, A. (2008). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berk, Z. (2010). *Kent Yoksulluğu Ve Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Kırıkkale Belediyesi Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berkün, S. (2017). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *E-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 582-598.
- Bozkurt, E. (2020). Toplumcu Belediyecilik Politikalarının Ovacık Belediyesi Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi. *Kent Ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 99-149.
- Ceren, A., & Erdem, T. (2018). Türkiye’de Yoksulluk Ve Sosyal Yardım Uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü E-Dergisi*, 6-24.
- Chp. (2024, Eylül 17). *Chp Genel Başkanı Özgür Özel, 49’uncu Kent Lokantasını Açtı: “Tüm Kent Lokantalarında Askıda Yemek Uygulaması Başlayacak”*. Cumhuriyet Halk Partisi Web Sitesi: <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-ozgur-ozel-49uncu-kent-lokantasinin-acil-tum-kent-lokantalarinda-askida-yemek-uygulamasini-baslayacak-adresinden-alindi>
- Cumhuriyet Gazetesi. (2022, Haziran 07). *İbb Tarihinde Bir İlk: ‘Kent Lokantası’ Açıldı, İmamoğlu Servis Yaptı*. Cumhuriyet Gazetesi Web Sitesi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/ibb-tarihinde-bir-ilk-kent-lokantasi-acildi-imamoglu-servis-yapti-1948372> Adresinden Alındı
- Demir, S. (2022). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Sosyal Belediyecilik İlkesi Doğrultusunda Sosyal Ve Ekonomik Destek Uygulamaları: Çorum Belediyesi Gıda Bankası Ve Sosyal Destek Kartı Uygulaması. *Hittit Ekonomi Ve Politika Dergisi*, 2(1), 193-215.
- Çelik, A. (2014). Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(16), 1-20.

- Çoban, E. (2024, Ekim 15). *Ankara'da İlk Kent Lokantası Açıldı*. Cumhuriyet Gazetesi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/ankara-da-ilk-kent-lokantasi-acildi-2257914> Adresinden Alındı
- Demirkol, M. (2017). Türkiye'de Adem-İ Merkezîyetçilik Açısından 1973 Seçimleri Öncesi Ve Sonrası Kentsel Siyasetin Önemi . *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi* , 142-149.
- Denizli Büyükşehir Belediyesi. (2024, Aralık 19). *Denizli Büyükşehir'in Dördüncü Kent Lokantası Hizmete Açılıyor*. Denizli Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi: <https://www.denizli.bel.tr/default.aspx?K=Haber-Detay&Id=23358> Adresinden Alındı
- Güler, M. (2004). *Türkiye'de Toplumcu Belediyecilik Anlayışının Evrimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ve Siyaset Bilimi Kent Ve Çevre Bilimleri Anabilim Dalı.
- Günaydın, D. (2011). *Küreselleşmenin Refah Devleti Sağlık Politikalarına Etkileri: Türkiye Örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamamcı, C. (2016). Toplumcu Belediyecilik. Ş. Özkan Erdoğan, & O. Zengin İçinde, *Prof. Dr. Oğuz Onaran'a Armağan* (S. 161-173). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Araştırma Ve Uygulama Merkezi.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Tesisleri. (2024). *Kent Lokantası*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Tesisleri: <https://tesislerimiz.İbb.İstanbul/Kent-Lokantası/> Adresinden Alındı
- İzmir Büyükşehir Belediyesi. (2024, Haziran 13). *Kent Lokantası'nın İlk Kemeraltı'nda Açıldı*. İzmir Büyükşehir Belediyesi: <https://www.izmir.bel.tr/tr/haberler/kent-lokantasi-nin-ilki-kemeralti-nda-acildi/50389/156> Adresinden Alındı
- Kılvaaz, F., & Yüksel, C. (2017). Yerel Yönetimler Maliyesi Çerçevesinde Toplumcu Belediyecilik: Fatsa Ve Ovacık Örneği. *Toplum Ve Demokrasi*, 11(23), 121-138.
- Kesgin, B. (2012). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden Ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik. *SdÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(26), 169-180.
- Müftüoğlu, O. (2000). *Geçmiş Aşabilmek*. İstanbul: Birleşim Yayınları.
- Macit, A. (2022, Haziran 10). *İstanbul'da Bir İlk: İbb Kent Lokantası Açıldı*. Medyascope: <https://medyascope.tv/2022/06/17/istanbulda-bir-ilk-ibb-kent-lokantasi-acildi/> Adresinden Alındı
- Mermer, B., Şataf, C., & Negiz, N. (2016). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Denizli Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1299-1322.
- Övgün, B. (2005). Bir Zamanlar Belediyelerimiz. *Genel-İş Emek Araştırma Dergisi*(2), 49-54.

- Öz, C. S. (2010). *Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara, Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri Örnekleri)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, M. A. (2015). Sosyal Ekonomi Politikaları Kapsamında Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(35), 79-100.
- Özer, M. A., & Akçakaya, M. (2015). *Yerel Yönetimler. Mali Boyut*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Öztürk, H., & Gül, H. (2012). Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete Ve Sosyal Haklara Bir Alternatif Mi? *İv. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu* (S. 205-220). Muğla: Muğla Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Bölümü.
- Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Ve Temel Sorunlar. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi*(5), 5-22.
- Resmi Gazete. (2005, Temmuz 13). *Belediye Kanunu*. Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat?Mevzuatno=5393&Mevzuatur=1&Mevzuattertip=5> Adresinden Alındı
- Sezgin, S. (2017). Türkiye’de Toplumcu Belediyecilik: İzmit Örneği. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 51-66.
- Şataf, C., & Mermer, B. (2017). Avrupa’da Sosyal Belediyecilik Anlayışı Ve Türkiye. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(17), 13-33.
- Şenkal, A., & Sarıipek, D. B. (2007). Avrupa Birliği’nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri Ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(14), 146-175.
- Tekeli, İ. (1977). “Belediyeler ve Kent Yönetiminin Sınıfsal Yapısı”, *Mimarlık*, 15, 32-34
- Tekeli, İ., & Ortaylı, İ. (1978). *Türkiye’de Belediyeciliğin Evrimi*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Toprak, D., & Şataf, C. (2009). Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 11-23.
- Uçaktürk, T., Uçaktürk, A., & Özkan, M. (2015, Mart 10). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Bağlamında Sosyal Belediyecilik: Biga Belediyesi Örneği*. <http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/Ahmet.Ucakturk/Bildiri/Ahmet> Adresinden Alındı